

Motion till riksdagen 2020/21:2204

av **Serkan Köse och Mathias Tegnér (båda S)**

Mänskliga rättigheter i protesternas Chile

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att uppmärksamma situationen för de mänskliga rättigheterna i Chile och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ekonomisk tillväxt och utveckling i Chile genom att stärka arbetet för demokrati, transparens och demilitarisering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Chile är ett konkurrenskraftigt land jämfört med de flesta andra latinamerikanska länder. Business Sweden beskriver exempelvis hur Chile är en av de mest öppna ekonomierna i Sydamerika och är den enda sydamerikanska medlemmen i OECD. Landet anses vara en av de enklare att göra affärer i regionen landet har utvecklade företag med digitala och teknologiska lösningar inom segment som vård, e-hälsa och transportlösningar.

Från det att militärdiktaturen upphörde 1989 har utvecklingen gått fort i Chile. Vid den tidpunkten levde 40 procent av landets befolkning i fattigdom. Nu, tre decennier senare, bedöms under 10 % av befolkningen vara fattiga. Chile har i vissa avseenden blivit Sydamerikas rikaste, mest utvecklade och skötsamma land.

Sedan 1990-talet har utvecklingen i Chile alltså kännetecknats av politisk stabilitet, vilket nu verkar ha nått vägs ende. Trots denna till synes positiva utveckling utbröt

landsomfattande protester under oktober 2019. Förklaringarna till detta är flera, men vi kan konstatera att landet trots god tillväxt under de senaste decennierna, är OECD:s mest ojämlika land. Klyftorna i landet är avgrunds djupa. Till detta kommer en konstitution som har sina rötter i Pinochets diktatur, som har förhindrat ekonomiska, sociala och politiska reformer. Grundlagen är också konstruerad på så sätt att den är hart när omöjligt att ändra. Ojämlikheten och bristen på reformer har på flera sätt upprätthållit en social stratifiering, som inte återfinns i exempelvis Europa.

På detta sätt har Chile blivit ett uppenbart exempel på den ekonomiska liberalismens brister. Växer klyftorna sig för stora, går samhället isär och underminerar grundläggande förutsättningar för en välfungerande ekonomi. En social uppdelning riskerar att upprätthålla en bristande utbildningsnivå hos alltför stora delar av befolkningen. Ojämlikheten riskerar att leda till kriminalitet, korruption och utanförskap.

Protesterna under hösten 2019 var omfattande och skakade på flera sätt landet i sina grundvalar och startade därmed en process för att förändra konstitutionen. Situationen som uppstod i Chile inleddes med studentledda massprotester till följd av en prishöjning av kollektivtrafiken. Den chilenska regeringen, under ledning av president Sebastian Piñera, svarade med uttalanden som ”landet befinner sig i krig” och snabbt infördes undantagstillstånd, utgångsförbud och militären skickades ut på gatorna för att hantera den protesterande civilbefolkningen. Protesterna ökade dock i storlek för varje dag som gick och spreds sig från Santiago ut i andra städer. De repressiva åtgärderna från regeringens sida resulterade i en skrämmande våldsupptrappning och på sociala medier cirkulerar mängder med videoklipp på militärer som skjuter mot civilbefolkningen.

En återkommande händelse är att demonstranter träffas av hagel i ögonen, vilket har pågått under flera år, enligt läkarförbundets råd för mänskliga rättigheter i Chile. Enligt uppgift träffades 27 personer i ögat under protesternas första tre dagar.

Instituto Nacional den Derechos Humanos, Chiles nationella institut för mänskliga rättigheter har dokumenterat övergrepp som polisen begått under hösten 2019 och konstaterar att antalet anmälningar om avrättningar, tortyr och våldtäkter räknas i tusental. Liksom konstitutionen är Chiles poliskår en kvarleva från Pinochet-diktaturen. Los Carabineros, som i en svensk kontext kan anses vara en paramilitär organisation verkade instrumentellt under diktaturen med att gripa, tortera och troligen döda oliktankande.

Trots att protesterna har visat på det chilenska samhällets mörka sidor, så har protesterna samtidigt skapat en grogrund för förändring och en modernisering av den

konserverande konstitutionen. Denna process kom dock av sig, när Covid-19 nådde Sydamerika och Chile.

Covid-19 pandemin har slagit hårt mot Latinamerika i allmänhet, så även Chile. Myndigheternas strategi att omhänderta och fängslade som deltagit i protester har inneburit att kanske tusentals människor i dag befinner sig i fängelse i förebyggande syfte, då de arresterats för ringa brott i samband med förra årets protester. Denna strategi förvärrar de redan osäkra förhållandena i det chilenska fängelsesystemet.

För drygt ett år sedan vid en nationell granskning av landets fängelser, upptäckte Chiles institut för mänskliga rättigheter flera allvarliga brister i ett flertal av landets fängelser. Nästan hälften av landets fängelser överskred sin kapacitet. Den riskfyllda situationen med överfulla och osäkra anstalter har accentuerats efter protesternas början.

Det är därför viktigt att de chilenska myndigheterna omedelbart och villkorslöst frisläpper de personer som har fängslats baserat på politiska anklagelser, oavsett om de sitter häktade eller avtjänar ett straff. Detta gäller särskilt samvetsfångar som har blivit fängslade enbart på grund av att de utövat sina mänskliga rättigheter. Vidare uppmanas de chilenska myndigheterna att överväga alternativa åtgärder för interneringen av personer i häkte eller som tillhör en riskgrupp för covid-19.

Situationen i Chile är oroväckande. Därför bör Sverige ta initiativ till att uppmärksamma situationen i Chile, och bidra till att covid-19 inte används som en ursäkt för att frånta det chilenska folket sina mänskliga rättigheter. Sverige behöver säkerställa att alla politiska dialoger och bilaterala diskussioner som förs med Chile, genomförs för att uppmärksamma oron över människorättssituationen som har redogjorts för i den här motionen.

Serkan Köse (S)

Mathias Tegnér (S)